

ABONAMENTUL
 Pe un an . 28 Cor
 Pe un jum. . 14
 Pe o lună . 2-40
 Nrul de Duminecă
 pe un an . 5 Cor.
 Pentru România și
 America . . 10 Cor.
 Nrul de zi pentru Ro-
 mânia și străinătate pe
 an 40 franci.

TRIBUNA

REDACȚIA
 și **ADMINISTRAȚIA**
 Dealul Ferenț-ntca 20,
INSERTIUNILE
 se primesc la admint-
 trație.
 Multumim publice și Loz de
 achiz. costă fiecare și 20 Bl.
 Manuscriptele nu se im-
 polază.
 Telefon pentru oraș și
 comitat 502.

Școală și societate.

— Două articole. —

I.

S'a spus de către mulți și de multe ori: orice școală este un produs al societății care o întemeiază și o susține, și poartă caracterul acelei societăți. O societate cu un anumit nivel cultural, cu anumite însușiri și anumite scăderi nu poate avea altă școală decât una corespunzătoare stării de dezvoltare culturală în care se găsește; căci o școală nu e ceva abstract ci un organism viu compus din mai mulți factori pe cari îi dă societatea. Profesori, elevi nu pot fi altfel decât cum îi produce societatea; mijloacele de învățământ, manuale, colecții și tot ce alcătuiește școala până la zidurile între care se petrece partea cea mai mare a vieții școlare, sânt așa cum le poate crea societatea. În rândul ei, școala nu poate produce, pentru societate, mai mult decât îi permit mijloacele și starea în care se găsește. Școală și societate sânt într'un raport de perfectă reciprocitate sau, mai bine zis, școala nu e altceva decât o iconă în mic a societății.

Se găsesc însă și astăzi destui cari își fac o idee cu totul greșită despre școală. Își închipuiesc școala ca un fel de întocmire de unde, pentru o sumă oarecare, băiatul sau fata, după un anumit timp, are să iasă, neapărat cu un anumit tipar, adică cu anumite cunoștințe de limbi, de istorie etc. Pentru acești oameni școala nu se deo-

sebește mult de cunoscutele automate ce se pot vedea mai ales prin gări, unde prin piesa de 20 bani și aștepti până pică obiectul dorit. Iar dacă mașinaria nu funcționează — cum se întâmplă adeseori — și rămâi în pagubă de suma riscată, afurisești și automat și pe acela care l-a așezat acolo ca să tragă lumea pe sfoară.

Acum cercetați dacă nu se poartă, în adevăr, mulți părinți astfel față de școală; și cercetați, pe de altă parte, ce este școala secundară în realitate: un mediu social de trecere între familie și societate. Băiatul sau fata intră în acest mediu social cu anumite însușiri și cunoștințe, pe care ni le-a dat familia, și va intra, mai târziu, în societate cu ce i-a putut oferi și cu cât și-a putut însuși din mediul școlii.

Este școala noastră secundară așa cum e azi — inferioară celei săsești sau celei ungurești, căci aceste trei sânt institutele de creștere la care pot reflecta la noi părinții? Iată o întrebare care se discută adeseori în cercuri mai mici și în cercuri mai mari, dar aproape totdeauna foarte superficial, pornind de la cazuri singuratiche de bucurie sau de supărare părintească.

De sigur, nu vom putea să rezolvim noi aici definitiv această chestiune, care cere un studiu amănunțit. Putem însă stabili anumite judecăți generale, pe care va trebui să le admită oricine.

Din capul locului e clar că școala românească va fi în unele privințe inferioară, iar în altele superioară și celei săsești și celei

ungurești. Școala ungurească este a statului; ea are sprijinul moral și material al cârmuirii; evident, în privința asta școala noastră e inferioară, ea e mai săracă și decât cea săsească. Dar să ne întrebăm: a cui e vina? sau: cine ar putea să ajute? Școala însăși sau societatea? Căci lipsa de mijloace e, de sigur, o mare piedecă în dezvoltarea unei școle.

Școala săsească are cea mai veche tradiție și are toată tradiția și bogăția unei culturi și literaturi universale. În privința asta e superioară și celei românești și celei ungurești. Întrebăm iarăși: poate fi școala noastră învinovățită pentru aceasta? Din partea unui om cu mintea sănătoasă, de sigur, nu.

Dar oare școala noastră să nu fie în nici o privință superioară celorlalte două? Profesorii noștri își câștigă calificarea, cu multă greutate, pe la universități străine. Ei trebuie să și însușească, în acelaș timp, prin strădaniile lor proprii și o cultură românească. Ei fac o muncă îndoit mai mare, în timpul studiilor, decât a colegilor lor Unguri și, de sigur, una mai grea decât colegii Sași, cari pot studia și în limba lor. Munca aceasta extraordinară are însă calitatea de a trezi puteri exiraordinare, de a forma personalități cu o conștiință mai înaltă de datoriiile lor, cu un devotament și un entuziasm mai mare pentru cariera căreia nu se dedică în așteptarea unei recompense materiale multumitoare, ci din vocațiune și cu abnegație.

Acestea nu sânt cuvinte de laudă la adresa

FOIȚA ZIARULUI »TRIBUNA«.

Drumul unui cuceritor: Aurel Vlaicu.

De Octavian Goga.

II.

Vremea a trecut, fără s'o simțim și în curînd ne-am pomenit la Binținți. Un sătuleț de Români săraci și harnici e această comună din câmpia Murășului. În fața caselor cu coperiș de paie resar cîrduri de copii desculți și arși de soare, cari își flutură pălăria. Sânt veseli când îl văd pe Vlaicu, care le face jucării și se țin în urma noastră. La vre-o două sute de pași oprește vizitiul. Am ajuns și coborîm din trăsura, care a rămas în fața porții. Stau și privesc. E o casă țărănească potrivită, spoită alb, acoperită cu țigle, cu două fereste către uliță și cu grădiniță și cu arminden la poartă. Intrăm în ogradă și Vlaicu se uită înprejur. Ai casei sânt la câmp și n'au venit încă. Ușa e încuiată și el caută cheia. N'o găsește nici la părcanul ferestrei, nici sub botă în gârliciuul pivniței. Ce să facem? Mai așteptăm și eu îmi rotesc ochii prin curte. O luăm încet către sură, în care văd un întreg atelier de măsărit, de strungărit...

— Aici sânt acareturi de-ale mele, — începe Vlaicu. Pe-aici mă cam țin eu. Eu și Ion. Nu-l știu pe frate-meu. Și el face de toate ca și mine. Numai că n'a învățat carte, dar are o mână ușoară ca briciul... Și vezi la de aștea mâna hotărește... Vorba lui Edison, nouăzeci și opt de procente de mână și numai două de minte se

cer la o invenție... Vezi în colți luntrea aia cum stă pe roțile. Amândoi am făcut-o mai demult, când ne țineam de drăcii. I-am pus roțile, ca s'o putem trage până la malul Murășului, pe-aici prin fundul grădinii la vre-o doi kilometri. Uite e cu motor... Când am adus motorul mai întâi și meșteream la el, tata se uită la mine: — «Ce-i mirozenia asta de mașină, ca o rădașcă?» — »Ce să fie? Asta are putere cât șargu și celalt, amândoi caii dumitale!... Tata prinde-a rade: »Vezi-ți de treabă mă băiete! Ce crezi, că-ți bați joc de mine neamțule?... Ion face cu ochiul: — »Ian ține-o tată, așa în brațe... Și cum prinde bătrânul motorul, îi și dă drumul, nebunul dracului... Dint'una l-am văzut pe laviță, lungit, pe bietul bătrîn și într'un minut a fost în curte, de unde striga cât îl lua gura: »Scoateți-o afară, trăznio-ar, că surupă casa!...»

Cum povestim și eu ascult vorbele glumețe ale lui Vlaicu, din care ride un sănătos umor țărănesc, nimeresc și părinții. La câmp au auzit de sosirea noastră. Iată-i pe amândoi. Un țaran trecut de cincizeci de ani, mărunțel, uscățiv, cu părul cărunt și în privire cu aceiaș strălucire de vioiciune. Mama o bunătate de femeie, cu ochii umezi. S'apropie și-mi întind mâna cu dragoste. Bătrânul a auzit de mine, mă știe din cetanii, din »Libertatea« dela Orăștie... Se bucură și-i rid ochii când îi lămuresc de ce-am venit. Mișcă din cap și zimbește:

— »Tot cu de astea l-am pomenit pe Aurel! Zice-acum că zboară... Dare-ar Dumnezeu, numai să nu-și rupă grumazii!...»

Mama sfioasă ne poștește în casă și noi pornim încetinel. Ușa e deschisă, trecem prin tindă

în »casa dinainte« care vine către uliță. Mi s'a întipărit atât de bine acest interior la care m'am gândit de atunci de multe-ori. O odăiță curată, cu miros de gutui și de busuloc. Pe jos nepodită, numai cu lut și cu tavanul de grinzi. În fața mesii o laviță zugrăvită, și înprejur pe pereți cuiere cu ulcioare, dincolo blidarul. În colț patul cu perinile înfoiate, așezate una peste alta, cu foale și scoarțe împăturate, țesute la casă. În această odăiță, cu aranjamentul primitiv al țărânului nostru, erau răsfirate cele din urmă descoperiri tehnice ale Occidentului. Pe laviță în capăt era un gramofon, dincolo o bicicletă de lemn (»roata cu care se dă lon«, făcută tot de el), cărma dela aeroplanul, care nu încăpea în sură și-a trebuit desciocolat, sta atârnată de-un cui în grindă alături de niște fuioare, iar pe masă, pe pânzătura învârgată tot soiul de rechizite, desenuri, reviste de aviațiune și sus pe patul țărănesc, care aproape atingea scândurile din tavan, un model de aeroplan în miniatură. M'am uitat înprejur și-am stat câteva clipe mut, biruit de priveliștea asta paradoxală. Pare-că văd și-acum odăița albă, care alături de simplitatea patriarhală a vieții țărănești, adăpostea cele mai vertiginose avânturi ale omenirii, saturate de civilizație. Subt tavanul de grinzi se frământa mintea care năzuia să deslege problema aviațiunii. Cum mă uitam înprejur, mă năpădeau tot felul de gânduri... Cam așa e și mobilierul nostru sufletesc al tuturor cărturarilor smulși din sumanul țărănesc, ca acest interior... Sânt două lumi închise în noi, cari se sbuciumă, se ciocnesc și se luptă veșnic până ne coborîm în groapă... Alături de notele unei vieți primitive, ce-am moștenit din părinți, orașul ne-a dat lumina lui chinuitoare. Așa ne

profesorilor, ci sânt adevăruri pe care le poate constata oricine din împrejurările grele în care trăim. E un noroc această lege a dezvoltării: că împrejurări extraordinare nasc și virtuți extraordinare.

Nu tăgăduim că pot să fie printre noi și profesori fără devotament și entuziasm, dar aceștia sânt tocmai abateri dela tipul profesorului ardelean, excepții care confirmă regula.

Aici este superioritatea școlii noastre peste celelalte două: în devotamentul și entuziasmul profesorilor cari își dau seama că au de îndeplinit o muncă cu mult mai grea și mai largă decât aceea a unui funcționar al statului bine plătit sau chiar decât aceea a colegului sas, căruia tradiția îi ia o bună parte din sarcina de muncă și de frământare proprie.

Acestea sânt lucruri pe cari le constatăm cu toată obiectivitatea: școala ungurească are avantajul puterii, cea săsească al tradiției, a noastră al căldurii sufletești; cea dintâi are caracterul școlii oficiale, a doua al școlii cu trecut, care e și o binefacere, dar și o povară uneori, a noastră are caracterul școlii tinere, cu toate însușirile și defectele tinerețelor.

Cu acestea trebuie să-și facă publicul nostru seama și nu e permis să pretindă dela școala noastră lucruri cari nu sânt cu puțință. Să vedem însă cum se poartă publicul nostru în realitate, ce atitudine are mai ales față de scăderile și greșelile cari există, fără îndoială, la orice instituție omenească.

E clar că nici o școală nu poate satisface toate pretențiile ce se ridică față de ea. Nu mai puțin adevărat este că la orice școală se întâmplă și nedreptăți; aceasta este în firea lucrurilor omenești și nici un om cuminte nu va osândi, pentru o nedreptate făcută de un judecător, întreaga instituția justiției.

Dar uitați-vă acum ce face publicul nostru. Indrăznește cineva să ridice pretenții deosebite când își dă copilul la școală

străină? Nu; ci se mulțamește absolut cu aceea ce-i oferă școala fie cât de puțin. Sau ați auzit spunându-se vre un cuvânt de critică despre școlile străine, de pildă despre mănăstirile în care își face educația majoritatea fetelor noastre și care se știe că au o pedagogie proprie, mănăstirească cu rădăcini puternice în catolicismul medieval? Afară de generalități vagi, de sigur, nu.

Contele Aehrenthal în Italia. Ministrul nostru de externe contele Aehrenthal petrece de două zile în Turin, ca oaspe al ministrului de externe italian marchizul San Giullano. Vizita aceasta e o urmare firească a vizitei marchizului San Giullano la Salzburg.

Contele Aehrenthal a sosit la Turin joi seara, însoțit de consilierul de legație contele Szapáry. La gară a fost întâmpinat de marchizul San Giullano, ducele de Avarna, ministrul austro-ungar la Roma Mérey și autoritățile civile din Turin. Seara a avut loc un dineu intim. Primirea ministrului nostru de externe a fost foarte călduroasă.

Ieri, Vineri, cei doi miniștri de externe au făcut cu automobilul, o excursie la Racconigi unde petrece regele Italiei Vittorio Emanuele. La orele 11, contele Aehrenthal a fost primit în audiență solemnă, după care a avut loc în castelul regal un dineu de curte. La dineu au luat parte în afară de familia regală cei doi miniștri de externe, ducele de Avarna, ministrul Mérey, contele Szapáry și secretarul general al ministerului de externe italian Bollatti.

După dineu, cei doi miniștri de externe s'au retras la o conferință intimă care a durat mai bine de o oră.

Obiectul discuției lor, după cum se afirmă în cercurile politice, au fost chestiunile din Balcan, asupra cărora vederile celor doi diplomați au convenit în toate punctele. Dealtminteri întrevederea aceasta a avut ca scop numai confirmarea hotărârilor întrevederii dela Salzburg.

Contele Aehrenthal a înmănat regelui un autograf al împăratului nostru în care acesta își

exprimă mulțumirile pentru felicitările cu prilejul jubileului dela 18 August. Contele Aehrenthal a fost distins de către regele Italiei cu colanul ordinului Anunțatului.

Seara, cei doi miniștri s'au întors la Turin.

Primarul Vienei în Budapesta. Deși gândul său de-a vizita capitala Ungariei a trezit un cor de desaprobări generale în Austria, primarul Neumayer, și-a luat totuși inima 'n dinți și azi noapte a făcut aproape fără veste călătoria la Budapesta, unde a sosit aproape de miezul nopții. Se vede că dl Neumayer s'a angajat prealabil și prea mult pentru aceasta vizită, decât să mai fi putut renunța la ea. Văzând însă resentimentele ce a provocat, el își dă acum toate silințele să estompeze coloritul odios ce s'a atribuit vizitei sale, declarând prin organul oficial al primăriei vieneze, că aceasta vizită e departe de-a avea un colorit politic și că ea nu e decât un act de obligată curtenie, după ce primarul Budapestei, dl Bárczy, a fost și el în primăvară în Viena. În același timp vestește că nu va sta mai mult de 24 de ceasuri între zidurile capitalei ungare și că va vizita numai câteva instituțiuni economice și culturale.

Dl Neumayer, în consecință, nici n'a fost așteptat la gară de nici o persoană politică, ci numai de primarul budapestan și alți funcționari ai primăriei. Ziariștilor le-a făcut declarații de acelaș senz ca al comunicatelor prin cari și-a lansat vizita în ziarele oficiale.

Vizita urmașului lui Lueger la Budapesta, în lumina în care e înfățișată, nu prezintă deci nici un moment politic de importanță, deși credem că ea va mai forma obiect de discuții și desaprobări aprinse în sânul partidului căruia Lueger și-a juruit credințele în clipele trecerii sale din aceasta lume.

Comentând sosirea d-lui Neumayer la Budapesta ziarul »Reichspost« scrie în numărul său de azi că vizita primarului vienez e adresată nu-

ducem zilele pururea chemați, împinși, tulburați de aceasta împărechere ciudată. Avem sbucniri de sănătate rustică și slăbiciuni de rafinerie occidentală... Cât de mic e un piept omeneș, ca să cuprindă frământarea acestor două lumi...

Vlaicu a curmat tăcerea zimbind: — »La gramofonul ăla te uiți? Ial lui Ion. I-l'am adus din Germania, să-i mai cânte sara. Membrana e o invenție de-a mea. Dacă aș fi mai îndemânat, azi ași avea bani mulți... Iacă contractul cu-o fabrică din Frankfurt, care-mi oferă douăzeci-șipatru de mii de mărci. Am făcut țirg în toată forma... Mi-a-dat șapte sute arvună și eu i-am vândut membrana cu toate drepturile... Restul nu l-am mai văzut. Eu nu mă pricep la de astea... Și mișcând din umeri se întinde de-asupra patului: — »Iacă monoplanul meu!«...

L-am așezat pe masă și mă uitam cu băgare de seamă la această libelulă elegantă. Construit din sârmă, din mătase și din trestie, era lucrat cu o acurateță și simplitate uimitoare. Bătrânul clipea din ochii lui vii și strălucitori și ne asculta cu evlavie toate poveștile. Trecând în ogradă Vlaicu mi-a arătat o serie de evoluțiuni din cari și judecata mea profană a putut să se convingă, că sânt în fața unei descoperiri minunate. I-am

strâns mâna cu admirație: — »Mergem la București!«

Întorși în casă, am mai rămas câteva clipe și lăsând nemângăiată pe baba mamă, care începuse să gătească la foc, ca să ne omenească, mi-am luat rămas bun cu mare părere de rău, că nu mi-a fost dat să-l văd și pe Ion. Bătrânii ne-au petrecut până la trăsura și la despărțire i-am lăsat cu ochii înlăcrămați: — »De-ar da Dumnezeu să se aleagă ceva!« La plecare au rămas alături lângă stâlpul porții, făcându-și pod cu palma deasupra ochilor, uitându-se în urma trăsorii, până ne-am pierdut...

Tăceam amândoi. Pe mine mă învălu'a încă farmecul acestei curate simplități țărănești și pe fruntea prietenului meu trecea o umbă de seriozitate. Dumbrava din față înota în lumina roșiatcă de soare apune și crestele stejarilor păreau tivite cu aur. Vizitiul nostru flutera printre dinți o arie de țarină dela Abrud și caii mergeau înainte într-o făcăneală domoală...

Vlaicu mișcă ușor din cap și fața i-se luminează de-un zîmbet bun și trist: — »Săracu' tata! L-ai văzut? E copleșit de necazuri... Așa sara mi-se jăluiește câte-odată... Da rar... Mai mult tace și eu văd că-l muncesc gândurile... Stă pe laviță într'un colț și abia întru târziu ridică

capul: »Ce s'a alege de capul vostru, mă băieți, mă?... Mama trece în tindă, să nu-i vedem lacrimile... Nu prea este veselie multă la noi... Pe cele cinsprezece jugăre de pământ, vre-o șase mii coroane datorie la »Ardeleana«... Până m-a purtat pe mine prin străinătăți... Eu niciodată n-am știut să umblu cu banii...«

După câteva clipe de tăcere fruntea i-se înseminează: — »Mai demult, când era tata în putere și n'avea necazuri, era mult ris la noi. Tata e de felul lui om deschis și știe mul'e. El să nu crezi, că-i îndemânat în treburi de astea... dar îi plac cărțile cu povești, cu istorii, cu haiduci, cu Mihai Viteazu'... Să-l vezi, cum citește sara la vatră... Și face politică, nu ca mine. N'are Vlad om mai de credință la alegeri. E și cu trecere la popor, că s'a ridicat din puterea lui. A fost multă vreme primar la noi în Bințiș...«

Cu o dragoste copilărească îmi povestește amănunte din viața familiară, din cari aleg cât de curată e intimitatea casnică acolo sub tavanul de grinzi... Vin apoi pe rând glume, aventuri, posne din copilărie...

— Câte nu făceam noi cu Ion! Și bani am făcut odată, piese de cinci coroane. Dintr'o combinație de metale am turnat vre-o cinczeci de bu-

Fabrică de parchete,

Cluj—Kolozsvar.

Fabrichează orice parchete din stejar și carpen pe fond de asfalt.

Lucrări de cherestrea în orice mărimă, în lemn de stejar, carpen și brad.

Primește prelucrarea completă a dușumelelor.